

ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت پارکهای درون شهری (مطالعه موردی: پارکهای شهر اهر)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۵/۳۱ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۶/۱۵

مریم ناصر

ارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز
maryannaser66@yahoo.com

اصغر محمدی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز
mohammadi.asghar75@yahoo.com (مسئول مکاتبات)

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: پارکها یکی از عوامل شکل دهنده شهرها به شمار می آیند و به دلیل فضای سبز قابل ملاحظه خود، علاوه بر داشتن تاثیرات زیست محیطی به سبب ایجاد چشم اندازهای زیبا و سرسبز در زیبایی شهرها سهم بسیار زیادی دارند. این پژوهش با هدف ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان اهر از وضعیت پارکهای شهری انجام شده است.

روش پژوهش: در پژوهش حاضر ترکیبی از روشهای اسنادی، تحلیلی و پیمایشی (پرسشنامه) استفاده شده است که بصورت میدانی و توزیع پرسشنامه در بین ساکنین شهر اهر صورت گرفته و با استفاده از نرم افزار SPSS به تجزیه و تحلیل نهایی آنها اقدام شده است. جامعه آماری این پژوهش براساس فرمول کوکران ۳۲۱ نفر است.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که بالای ۶۰ درصد پاسخ دهندگان وضعیت پارکها را ضعیف ارزیابی نموده‌اند. نتایج آزمون‌های آماری نشان داد که میزان رضایت ساکنان شهر اهر از وضعیت پارکها پایین تر از متوسط (۵ < ۲,۳۸ < ۱ با میانگین ۳) ارزیابی شد.

نتیجه گیری: نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که مقدار T بدست آمده در سطح ۹۹ درصد اطمینان بطور قابل توجهی معنادار می‌باشد چرا که میانگین نمرات نظرات افراد پایین تر از میانگین حد متوسط (۳) می‌باشد.

واژگان کلیدی: رضایتمندی، پارک، کیفیت پارکها، شهروند، شهر اهر

۱- مقدمه

عرصه‌های عمومی مهمترین بخش شهرها به شمار می‌آیند در چنین عرصه‌هایی بیشترین تماس و تعامل بین انسان‌ها رخ می‌دهد. این عرصه تمامی بافت شهری را که مردم بدان دسترسی فیزیکی و بصری دارند شامل می‌شود. یکی از مهمترین این عرصه‌ها، پارکها و فضاهای سبز شهری اند که نقش فعالی در سلامتی شهر و شهروندان ایفا می‌کنند. (امیر فخریان و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹۱) امروزه اهمیت و نقش فضای سبز شهری در حیات شهرها و پایداری آنها و تاثیرات فیزیکی و طبیعی آن در سیستم شهری و بازدهی‌های مختلف اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی آن انکارناپذیر است؛ تا آنجا که کاربری فضای سبز در شهرها و سرانه آن یکی از مباحث اساسی در برنامه ریزی و مدیریت شهری تلقی می‌شود. پارکها شهری که بخشی از سیمای شهر را تشکیل می‌دهند، به عنوان یکی از پدیده‌های واقعی از نخستین مسائلی است که انسان همواره با آن در تماس بوده و خواهد بود. این مقوله دارای ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی می‌باشد. گستردگی ابعاد این امر، پژوهش دقیق و همه جانبه را موجب گردیده است. ضروریات اجتماعی و فرهنگی پارکهای شهری ایجاب می‌کند که در پاسخگویی به نیازهای مردم دست به مطالعه زده و در جستجوی راه‌حل‌های مناسب و امکان پذیر باشیم این پژوهش برآنست که با توجه به مشکلات موجود در پارکهای شهری وضعیت پارکهای درون شهری از نظر ساکنین شهر اهر و میزان رضایتمندی آنها از وضعیت پارکها مورد تجزیه تحلیل قرار دهد.

۱-۱- بیان مساله

با افزایش جمعیت و توسعه شهرنشینی انسان‌ها به تدریج از طبیعت دور شده اند و تراکم بیش از حد جمعیت و دخالت در محیط طبیعی و ایجاد محیط‌های انسان ساخت و نیازهای زیست محیطی، جسمی و روحی انسان را بیشتر بروز داده است و برای رفع این نیازها، انسان شهرنشین اقدام به ایجاد باغ و فضاهای سبز مصنوعی در داخل شهرها کرده است. فضاهای باز و سبز شهری نه به دلیل اهمیت تفریحی شان بلکه به دلیل نقشی که در حفظ و تعادل محیط زیست شهری و تعدیل آلودگی هوا و غیره ایفا می‌کنند ارزشمند هستند و متأسفانه ایجاد و توسعه فضای سبز شهری همواره با مشکلات و کمبودهایی مواجه بوده است که از جمله دلایل آن می‌توان به ضوابط و قوانین شهری و عدم

تعیین سرانه‌های فضایی سبز استاندارد اشاره کرد (پوراحمد و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۹-۳۰). توجه به توسعه فضای سبز به عنوان ریه‌های تنفسی شهر در عصر صنعتی شدن شهرها و به تبع آن آلودگی و به تبع آن مشکلات ناشی از رشد لجام گسیخته شهرنشینی ضرورتی اجتناب ناپذیر است اما به رغم تلاشها و شناخت کافی از اهمیت فضای سبز شاید کمبود فضای سبز در شهرها بخصوص کلانشهرها هستیم (مهندسین مشاور پارس جویاب: ص ۱) و از آنجا که اهمیت فضاهای سبز شهری در حیات شهر و پایداری آن و تاثیرات فیزیکی و طبیعی و اجتماعی آن در سیستم شهری انکارناپذیر است. به همین علت کاربری فضای سبز در شهرها و سرانه آن یکی از مباحث اساسی در برنامه ریزی و مدیریت شهری تلقی می‌شود. از موارد دیگری که بر اهمیت کاربری فضای سبز در شهرها می‌افزاید موضوع چندکارکردی (طبیعی، زیباشناختی، اجتماعی و غیره) بودن این کاربری است که پرداختن به این مساله را در حوزه شهری به موضوعی مهم تبدیل کرده است (حاتمی نژاد و عمران زاده، ۱۳۸۹: ۶۸). پارک‌ها یکی از عوامل شکل دهنده شهرها به شمار می‌آیند و به دلیل فضای سبز قابل ملاحظه، خود علاوه بر داشتن تاثیرات زیست محیطی به سبب ایجاد چشم اندازهای زیبا و سرسبز در زیبایی شهرها سهم بسیار زیادی دارند. ایجاد چشم اندازهای زیبا و سبز در ایجاد آرامش روحی و روانی شهروندان تاثیر انکارناپذیری داشته و عامل ایجاد تعامل بین انسان و طبیعت به شمار می‌آیند. باید توجه داشت که ایجاد پارک و فضای سبز به تنهایی برای جذب شهروندان و استفاده از این مکان‌ها کافی نبوده، بلکه توان‌های پارک‌های شهری در جذب مردم، متاثر از سیستم‌های رفتاری و عوامل کمی و کیفی متعددی است که می‌بایست مورد شناسایی قرار گیرند. فضاهای سبز شهری قادرند فرصت‌های تفریحی با ارزشی را برای کسانی که در شهرها زندگی می‌کنند فراهم نمایند، فرصت‌هایی برای ورزش استراحت و سلامت بدنی و ذهنی به عنوان ابزاری برای جلوگیری از محرومیت اجتماعی و به وجود آوردن مکان‌هایی آرام در شهر به منظور ارتقاء ذهنی افراد از عملکردهای دیگر پارک‌های شهری است. در زمان حاضر اهمیت فضاهای سبز شهری به عنوان عامل مهمی که می‌تواند کیفیت زندگی اجتماعی را ارتقاء دهد تاکید شده است. به گونه‌ای که باربوت معتقد است فضاهای سبز نقش تعیین کننده‌ای در حمایت از سیستم‌های اجتماعی و اکولوژیکی شهری

میگرداند. (تقوایی و دیگران، ۱۳۸۹: ۴۷) افرادی که در فشار کاری سروصدای شهری و دیگر تولیدکننده‌های استرس زندگی می‌کنند، از اجتماع رانده شده و در جستجوی کمک از فضاهای سبز و محیط‌های تفریحی همچون پارک‌های عمومی شهری هستند. (Hartig et al, 2003: p212) زندگی شلوغ شهری نیز بر کمبود وقت برای فعالیت‌های اوقات فراغت، تفریح و سرگرمی در فضاهای شهری تاثیر می‌گذارد (Oguz, 2010: p 721) انسان در هر شرایطی روزانه چند ساعت به سکوت و آرامش نیاز دارد. این نیاز با فشردگی جمعیت در محل مسکونی و زندگی آپارتمان نشینی بیشتر احساس می‌شود و بدین ترتیب از این دیدگاه نیز فضاهای سبز شهری که انسان بتواند در آنها دست کم روزانه ساعتی را در آرامش و دور از هیاهو بگذراند، بصورت ضرورت واقعی در زندگی شهرنشینان خودنمایی می‌کند. (قربانی، تیموری، ۱۳۸۹: ۵۰) بسیاری از شهرهای جهان درصدد دستیابی به توسعه پایدار و شاخص‌های پایداری سعی در افزایش کیفیت زندگی و روش‌های معناداری آن دارند. تعداد فضاهای سبز عمومی به ازای ساکنان، پارکهای عمومی و نواحی استراحتگاهی با فضای سبز غالباً عوامل مهمی برای ساخت شهر زنده، جذاب و راحت برای شهروندان می‌باشد. معمولاً افراد با انگیزه‌هایی از نواحی طبیعی و سبز بازدید می‌کنند و این انگیزه‌ها انعکاس روحیات افراد در تعامل با فضای سبز می‌باشد و این امر باعث شناسایی انگیزه‌ها و توازن امکانات بدین منظور می‌باشد. این اطلاعات میتواند به تصمیم‌گیرندگان برای ایجاد استراتژی همگام با نیاز عمومی افراد و انتظارات آنها باشد. انگیزه‌های مراجعه و بازدید به فضای سبز با منظوره‌های مختلفی اعم از ورزشی، دیدار با دوستان، استراحت و تمدد اعصاب، بازی با کودکان و غیره باشد که غالباً تأثیرات روانی و فکری بسیار مثبتی در فرد و اجتماع پیرامون او خواهد داشت. گرایش به فضاهای سبز همیشه راهی برای فرار از زندگی ماشینی و دلیل مهم بازدید از پارکها می‌باشد. (Gobster, 2001: p 102) بیشاپ همیشه این مساله را مدنظر قرار داده که " فضای سبز شهری نقش مهمی در کمک به فرار از زندگی روزمره، ساختمان‌ها و خیابان‌های شلوغ بازی کرده و میکند و افراد به دنبال مکانی هستند که آرامش را در آن جستجو می‌کنند. (Bishop, 2001: p 119) احساس فرار از زندگی در شهر همیشه دارای فواید بیشتری است. تمایل به زندگی در طبیعت را به همراه داشته است. (Rossman & Ulehla, 1977: pp41-65) در

دارند (محمدی، درخشانی نسب، ۱۳۹۰: ۳۰-۳۱) این پژوهش با هدف ارزیابی نظر ساکنین در خصوص رضایت از فضای سبز شهری (پارکهای شهر) در شهر اهر می‌باشد. شهر اهر نیز علاوه از اینکه سرانه فضای سبز کمتری دارد، بنظر می‌رسد شهروندان این شهر از وضعیت پارکهای شهر از امکانات و کیفیت لازم برخوردار نبوده و مردم ناراضی از این مسئله هستند.

۱-۲- سوال تحقیق

این پژوهش بر آنست که با توجه به مشکلات موجود در پارکهای شهری به سوال زیر پاسخ دهد:
آیا ساکنین شهر اهر از وضعیت و کیفیت پارکهای شهری در این شهر رضایت دارند؟

۱-۳- فرضیه پژوهش

و با توجه به این مساله فرضیه تحقیق بدین صورت طرح می‌شود که: بنظر می‌رسد شهروندان شهر اهر از وضعیت پارکهای موجود ناراضی هستند.

۲- مبانی نظری

۱-۲- فضای سبز و توسعه پایدار

ایجاد فضای سبز یکی از راههایی است که به شکلی موثر آلودگی‌های محیط زیست، اعم از آلودگی‌های گازی، ذره ای، صوتی، تشعشعی، بوهای نامطبوع و دیگر آلاینده موجود در هوا و آب و خاک را کنترل کرده، محیط سالم تری برای انسان فراهم می‌کند. در حقیقت فضای سبز و به خصوص درختان در بهبود آب و هوای یک شهر و پلایش گرد و غبار، مخصوصاً در بخش‌های مرکزی که دارای فضای سبز کمتری می‌باشند نقش مهمی دارند. درختان موجود در فضاهای سبز شهر، در کاهش میزان سرب، نقش موثری دارند؛ بطوریکه در خیابان‌های درختکاری شده تراکم ذرات گرد و غبار ۳۰۰۰ و در خیابان‌های عاری از درخت ۱۲۰۰۰-۱۰۰۰۰ کرنل در لیتر اندازه گیری شده است (Bermatzty, 1996, 24). لوکوبورزیه معتقد است که انسان باید در محیطی زندگی کند که واجد شرایطی همچون: هوای تمیز، سکوت، آرامش قلبی، رفیع کامل گرد و غبار، حفاظت کامل در مقابل سر و صدای خارجی، برخورداری از آفتاب، روشنایی طبیعی، هوای زنده، سبزی و آسمان باشد؛ بنابراین عدم ارتباط مستقیم انسان-ها با فضای آزاد، سر و کار داشتن با کارهای یکنواخت در محیطهای بسته و غیره، انسان را در مقابل بیماریهای روانی ناتوان

می‌شوند (Balram, 2005: p149) پارک‌های شهری به عنوان بخش جان دار کالبدی شهر بخش جدایی ناپذیر مجموعه شهری است که می‌تواند محدودیت‌های دسترسی اقشار کم درآمد را به طبیعت جبران نماید بنابر این ضروریست علاوه بر اینکه در برنامه ریزی و طراحی محیط‌های شهری (پارکها) برخوردی اصولی و ریشه‌ای گردد بایستی در مکان یابی آن نیز نهایت دقت بکار برده شود (خاکپور و همکاران، ۱۳۸۹: ۲) و سعی می‌شود که تمام وسایل سرگرمی و رفاهی، تقریباً برای هرگونه وسیله و فکر و سن وجود داشته باشد. استقرار پارک‌های شهری از یک سو به جهت تاثیری که بر کیفیت زندگی شهری و نیل به توسعه پایدار دارند و از سوی دیگر به جهت بار مالی بدون بازگشت سرمایه و سود که برای شهرداری‌ها به جای می‌نهد ارزش بالایی دارند. (قربانی، تیموری، ۱۳۸۹: ۴۹). هدف اصلی پارک‌های شهری بازگرداندن فضای باز به داخل زندگی شهرهاست که در آن علاوه بر توجه به جنبه‌های زیبا شناسی و ارتقاء کیفیت فضای شهری، بهبود جنبه‌های زیست محیطی، افزایش سلامتی و بهداشت شهری توأم مورد توجه قرار می‌گیرد پارک‌های شهری دارای نقشهای اجتماعی و اقتصادی و اکولوژیکی است که مزایایی مانند درمان بیماری‌های روحی و محیطی مطلوب برای پرورش کودکان، یکپارچگی اجتماعی و حفظ آسایش و نیز شاخصی برای ارتقاء کیفیت فضای زندگی و توسعه جامعه محسوب می‌شود (تیموری و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۴۱) پارک‌های شهری از نظر هدف، اندازه، ویژگی و عملکرد به انواع مختلفی تقسیم می‌شوند و با توجه به این معیارها میتوان گفت که پارک‌های شهری در یک تقسیم بندی در سلسله مراتب شهری و یا همان عملکردی به چهار گروه تقسیم می‌شوند (دهقانی، ۱۳۹۰: ۲۵)

پارک واحد همسایگی: پارکی است که در واحد همسایگی قرار دارد و دارای مساحتی کمتر از نیم هکتار است و یک کودک نه ساله از دورترین نقطه همسایگی تا پارک نباید از خیابان اصلی عبور کند.

پارک محله: که در یک محله مسکونی قرار دارد و از چندین واحد همسایگی تشکیل شده است که مساحت آن دو برابر (حدوداً ۲ هکتار) پارک واحد همسایگی است (مجنونیان، ۱۳۷۴: ۷۳)

پارک ناحیه: در یک ناحیه مسکونی قرار داشته و مساحت آن ۲-۴ برابر (۴ هکتار) پارک محله است
پارک منطقه: در یک منطقه مسکونی قرار دارد و مساحت آن دو برابر پارک ناحیه است و به طور معمول از

محیط‌های شهری، پارامترها و عناصر شهری، شهر را برای محققان قابل مطالعه ساخته است. نقش فضای سبز در فضاهای عمومی قابل تعمق بوده است. نرخ شهرنشینی در مناطق مختلف جهان در سالهای اخیر به سرعت در حال افزایش است. این پدیده می‌بایست علاوه بر افزایش کیفیت زندگی، قادر به افزایش سطوح آزادی نیز گردد. ولی در حال حاضر نواحی شهری همراه با چالش‌های فزاینده شهرهایی بدون سلامتی و بدون مدیریت روبه رو هستند که همه این مسائل فشارهای زیادی را به محیط وارد می‌سازند. زیرساخت‌های سبز در شهرها تنها ساختاری هستند که می‌توانند نیاز حتمی گروه‌های مختلف انسانی به اجتماعی بودن و گردهم آبی برآورده سازند. در مجموع فضای سبز شهری و واکنش طراحان نسبت به سیستم آب و هوای شهری و جنبه‌های اکولوژیک محیط طبیعی اهمیت زیادی را برای ساکنان شهر همچون محیط شهری، راحتی و کیفیت زندگی دارد. (Sukopp & Warner, 1982) از زمان‌های بسیار دور، محققان درصدد روشن کردن ارتباط بین سلامتی و بهبودی و شرایط آب و هوایی بوده اند. در طول تاریخ، دیدگاه‌های مختلفی در خصوص این تأثیرات بیان نکرده اند. در طول قرن بیستم مطالعات سیستماتیک در خصوص توجه به شهر، افراد و آب و هوا و ارتباط میان آنها صورت گرفته است که اولین آنها مربوط به سوربوده که ارتباط شرایط آب و هوایی شهرها و تفاوت‌های ساخته دست انسان را مطرح ساخته است. (Sorre, 1943: p 435)

با این توضیحات ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که ظهور عوامل روانی در فضای سبز شهری و فضای باز نقش مهمی را در آرامش روانی فرد بازی میکند. (Nikolopoulou & Steemers, 2003: pp95-101)

۲-۲- پارک‌های درون شهری و تقسیم بندی آن

پارک شهری پارکی است که در آن علاوه بر توجه به جنبه زیبایی شناسی و ارتقاء کیفیت فضای شهری، بهبود جنبه‌های زیست محیطی و افزایش سلامتی و بهداشت شهری به طور توأم مورد توجه قرار گیرد. پارک‌های شهری همچنین دارای نقش اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی هستند که مزایایی مانند درمان بیماری‌های روحی، محیطی مطلوب برای پرورش کودکان، یکپارچگی اجتماعی و حفظ آسایش دارند و نیز شاخصی برای کیفیت فضای زندگی و توسعه جامعه محسوب

دورترین نقطه تا پارک با وسایل نقلیه موتوری بیش از ۱۵ دقیقه زمان لازم است. (اسمعیلی، ۱۳۸۱: ۱۵)

۲-۳ معیارهای مکان یابی پارکهای شهری

معیارهایی که در مکانیابی پارکهای شهری رعایت می‌شوند به شرح ذیل به توضیح آنها پرداخته شده است:
مرکزیت: کاربری فضای سبز عمومی باید در مراکز شهری اعم از مراکز محلات، نواحی و مناطق شهری مکانیابی شود.

سلسله مراتب: پارکها بایستی متناسب با موقعیت کارکردی خود بر حسب واحد همسایگی، محله، ناحیه، منطقه مکان یابی شوند و از جانمایی پارکهای مثلا ناحیه‌ای در محلات و یاهمسایگی در مناطق خودداری شود.

دسترسی: هر یک از پارکهای شهری بایستی از چهار سو به شبکه ارتباطی دسترسی داشته باشند تا هم امکان جذب جمعیت بیشتر وهم نظارت و امنیت پارک افزایش یابد و توزیع فضایی فضای سبز باید طوری باشد که دست یابی به آن به آسانی صورت گیرد که برخی این زمان را ۱۰ دقیقه برآورد می‌کنند (وارثی وهمکاران، ۱۳۸۷: ۸۸ و ۸۹) مسأله دسترسی پارکها را زمانی می‌توان حل کرد که در مکان یابی آنها از روشهای علمی و منطقی تبعیت شود و بایستی مشخص شود که فضای سبز در چه قسمتی از شهر و چه جمعیتی را پوشش می‌دهد و توسعه فیزیکی و رشد جمعیت شهر را برای یک افق ۲۰ ساله در نظر گرفت. (بهرام سلطانی، ۱۳۸۴: ۱۹۸)

۲-۵- کارکردهای فضای سبز شهری (پارکها)

۲-۵-۱ کارکردهای محیط زیستی

محیط زیست گرانبهارترین عطیه خداوند است که نسل‌های مختلف انسان باید در حفظ و نگهداری آن کوشا باشند. توسعه فعالیت‌های صنعتی، حمل و نقل و سایر خدمات در محدوده شهرهای بزرگ و همچنین و پاره‌ای بی توجهی‌های افراد، گستره محیط زیست را در این شهرها به خطر افکنده و عوارض ناشی از آلوده سازی محیط زیست در عرصه‌های مختلف آب، خاک، هوا و غیره، حیات انسانی شهروندان این شهرها را به تهدید کشانده و موجب پیدایش نابسامانی‌ها و بیماری‌های گوناگون شده است. از این رو، حفاظت، احیا، اعتلا و بهره برداری بهینه و مطلوب از محیط زیست که بتواند بطور

توام هم برنامه‌های توسعه را محقق ساخته و هم از تخریب محیط زیست جلوگیری کند، از اهم دغدغه‌های برنامه ریزان استراتژیک در جهانی کنونی است. (سعیدنیا، ۱۳۸۴: ۴۱). مهمترین اثر فضای سبز در شهرها، کارکردهای زیست محیطی آن می‌باشد که با کارکردهایی همچون: جذب آلاینده‌های هوا و تصفیه هوا، تثبیت میکروکلیم و تعدیل دما، کنترل فرسایش و لغزش خاک و رواناب‌های شهری، کاهش آلودگی صوتی، زیستگاه حیات وحش به ویژه پرندگان، شهرها را به عنوان محیط زیست جامعه انسانی معنادار کرده است و با آثار سوء گسترش صنعت و کاربرد نادرست تکنولوژی مقابله نموده، سبب افزایش کیفیت زیستی شهرها می‌شود. (هاشمی و همکاران، ۱۳۸۸: ۷۵)

۲-۵-۲ کارکردهای اجتماعی - روانی

هدف اصلی در طراحی و برنامه ریزی فضاهای سبز، دستیابی به آثار اجتماعی و روانی آن در هر چه نزدیک تر کردن انسان و طبیعت به یکدیگر است. انسان به عنوان یک موجود زنده، نیازمند فضای سبز (فضای آزاد) معین و خواهان سکوت و آرامش است. انسان از بطن طبیعت زاده شده و از این رو احتیاج دارد که هر از چند گاهی، به دامان طبیعت بازگشته و بطور کلی از فضای طبیعی که در واقع زادگاه اوست، لذت جسمی و معنوی ببرد. چند صباحی از سکوت طبیعت لذت برده، در خود فرو رفته و با خود به گفتگو بنشیند و جسم و روان خود را از آلودگی‌های محیط و زندگی خسته کننده شهری بزدايد. با پیشرفت‌های علمی و صنعتی در قرن اخیر، بشر به آسایش نسبی مادی رسیده است. اما به دلایل بسیاری درباره بسیاری آرامش و روحی اش نمی توان اظهار نظر نمود. وی بیشترین عمر خویش را در میان طبیعت سپری کرده است؛ چه زمانی که در میان طبیعت وحشی زیست می‌کرده و چه زمانی که طبیعت را به شهر کشاند، به عناوین مختلف نیاز خود را به طبیعت و فضاهایی که بتواند به آرامش برسد، ابراز نموده است. (سعیدنیا، ۱۳۸۴: ۴۱).

۲-۵-۳ کارکرد زیبایی شناختی و آرامش بخشی

فضای سبز

رنگ سبز بر انسان اثری آرامش بخش دارد. از اینرو وجود درختان، درختچه‌ها و بطور کلی فضای سبز و طبیعی در شهرها اثر به سزائی در بهبود روح و روان شهروندان دارد. مرز نهادن بین مناطق صنعتی و

درختان سن بالا برای نگهداری نیازمند هزینه‌های اقتصادی زیادی هستند. طراحی گیاهان و فضای سبز و همچنین عامل وندالیسم (خرابکاری و آسیب به اماکن عمومی و همگانی) از جمله مشکلاتی هستند که به مشکلات اقتصادی در ایجاد فضای سبز منجر خواهند شد. (Moll et al, 1995: p 124 & Ware, ۱۹۹۴) نرخ اشتغال در بخش فضای سبز و خدمات آن در سطوح مختلف باعث ایجاد مشکلاتی خواهد شد. این عوامل باعث ایجاد مشکلاتی در زنجیره اقتصادی، هزینه‌هایی که بر مجریان و ناظران اینگونه فضاها در یک فاصله کوتاه مدت زمانی تحمیل می‌شوند. جایی که انتظار می‌رود فواید فضای سبز در یک زمان طولانی تأثیرات مثبتی بر جای گذارند.

۲-۶-۲- موقیعت اجتماعی - فرهنگی:

قبول و پذیرش فضای سبز در شهرها و اطراف آنها برای افراد و تمامی عقاید رضایت بخش است ولی قسمت اعظمی از شهروندان نسبت به این امر و ایجاد این نوع فضاهای سبز شهری بی تفاوت هستند. فشار فزاینده بر انواع فضای سبز علی‌الخصوص جنگلهای شهری، زیرساختها و اهداف استراحتی حاصل از آن و چالش‌های نظریه‌های سنتی باعث ایجاد مشکلات اجتماعی و فرهنگی خواهد شد. نظریه‌های مدیریتی موجود از مجریان فضای سبز شهری قابل قیاس با استفاده کنندگان از این فضاها نیست و اولویت‌های این افراد و استفاده آنان از فضاهای سبز و جنگلهای شهری قابل شناسایی است. کسانی که به تنهایی به این مکان‌های سبز مراجعه می‌کنند کسانی هستند که بمنظور کسب آرامش به آنجا می‌روند. تغییر در مدیریت سبز شهری و حومه‌ای همچون از بین بردن درختان پیر یا نظم و ترتیب بستر گلهای دیگر مشکلات اجتماعی و فرهنگی فضاهای سبز هستند. (Kurstent, 1993: pp242-243) برای مثال، مسافرانی که به اطراف شهرها می‌روند انتظار دارند که فضای سبز در شهرها کمتر و در اطراف آنها بیشتر باشد برعکس کسانی که در شهرها زندگی می‌کنند و ترجیح می‌دهند که آخر هفته را به خارج از شهرها بروند و فضای سبز درون شهری را بیشتر دوست دارند. (C.Germann-Chiari, 2004: pp 3-13)

۲-۶-۳- موقیعت سیاسی:

کمبود جاذبه فضای سبز شهری یا اولویت پایین آن برای برنامه ریزی سیاسی و محلی مهمترین مشکل

مسکونی با فضای سبز یکی از بهترین شیوه‌های جدا ساختن این مناطق از یکدیگر است. ایجاد محل بازی و تفریح برای کودکان و محصور کردن این محل‌ها به وسیله درختان و درخچه‌ها، ایجاد فضای سبز در مناطق ورزشی و حتی سبز کردن گورستان‌ها به وسیله گیاهان بر زیبایی فضای آزاد می‌افزاید. شیوه زندگی امروزی که فرصت محدودی را برای شهروندان در بهره‌گیری آنها از امکانات طبیعی میسر می‌کند، در ضمیر ناخودآگاه انسان اثر منفی زیادی بر جای گذاشته، رفته رفته بر تعادل جسم و کارایی او و همچنین بر ارتباطات خانوادگی و اجتماعی افراد، تأثیر نامطلوبی می‌گذارد. گردش در پارک‌های سبز و حتی گذشتن از کنار آنها در مسیر محل کار به سمت خانه به انسان آرامش فکر و روان می‌بخشد. هرگاه انسان رابطه‌ای بر اساس احترام با طبیعت برقرار می‌سازد آنگاه می‌توان انتظار داشت که بسیاری از مسائل زیست محیطی و حتی روانی از این راه حل شوند. بنابراین یکی از کاربردهای مهم فضای سبز کاربرد زیبایی در شهرها می‌باشد. درختان با اشکال و معماری گوناگون در ساخت فضای شهری نقش عمده‌ای دارند (بهرام سلطانی ۱۳۷۴: ۴۲)

۲-۶-۲- مسائل و مشکلات ایجاد پارکهای شهری:

بهبود کیفیت فضای سبز باعث تشویق، جذب و آرامش خاطر مسئولان اجرایی و محلی و تشویق مردم به پیاده روی مناسب و عدم استفاده از ماشین در سفرهای کوتاه مدت شهری می‌شود و در حقیقت مکان استراحت و آرامشی را برای افراد بوجود می‌آورد. به گونه‌ای که آنها طبیعت را در کنار خود احساس می‌کنند. همچنین فضای سبز به کاهش انتشار تشعشعات کربنی کمک خواهد کرد. در کنار اینها خنک کردن ساختمان‌ها نیز منجر به استفاده از تصفیه‌کننده‌ها و خنک‌کننده‌های هوا نیز خواهد شد. (Nikolopoulou, M., and Steemers, K. 2003: p97) مشکلات مختلف برای ایجاد و ساخت و راه اندازی پارک شهری در کشورهای جهان به قرار زیر است که میتوان آنها را بطور عمومیت برای همه کشورها تعمیم داد:

۲-۶-۱- موقیعت اقتصادی:

مشکل مهم فضای سبز در شهرها، مشکلات اقتصادی مجریان شهری می‌باشد. کمبود اعتبار باعث افزایش مشکلات مدیریتی و استفاده زیاد از جنگلهای شهری، فضاهای سبز و پارکها بطور عمومی خواهد شد.

صالحی فرد و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله‌ای تحت عنوان تحلیلی بر ابعاد اجتماعی فضاهای سبز شهری با تأکید بر دیدگاه شهروندان در مجله فضای جغرافیا آثار اجتماعی و فرهنگی فضاهای سبز شهری خصوصا پارکها از زوایای گوناگون بررسی شده است و به این نتیجه رسیده اند که آثار اجتماعی و فرهنگی فضاهای سبز شهری علاوه از کارکرد مطلوب دارای کارکردهای نامطلوب نیز هستند.

حاتمی نژاد و عمران زاده (۱۳۸۹) مقاله‌ای با عنوان، ارزیابی و پیشنهاد سرانه فضای سبز شهری، موردی شهر مشهد ارائه دادند. و نتیجه حاصل شده حاکی از آنست که در الگوی توزیع مکانی فضای سبز شهری در کلانشهر مشهد بین نیاز شهروندان به فضای سبز و وجود سطوح و فضاهای سبز رابطه منطقی وجود ندارد و نیازمند توجه و مدیریت شایسته می‌باشد. قربانی و تیموری (۱۳۸۹) تحلیلی بر نقش پارک‌های شهری در ارتقاء کیفیت زندگی شهری با استفاده از الگوی Seeking - Escaping که مطالعه موردی شهر تبریز است انجام داده اند. این نتیجه حاصل شده است که تمامی افراد در همه حال و در تمامی گروه‌های سنی به نقش طبیعت و استفاده از مزایای آن برای بهبود وضعیت روحی، روانی، اجتماعی و حتی اقتصادی خود توجه دارند و اکثر انسانها از بودن در طبیعت احساس شاد و سروری می‌کنند.

۳- روش شناسی پژوهش

مقطع زمانی این پژوهش بهار و تابستان سال ۱۳۹۵ بوده و روش پژوهش به صورت توصیفی، تحلیلی و پیمایشی می‌باشد. کلیه اطلاعات مربوط به تحقیق به صورت اسنادی و میدانی جمع آوری شده است. با توجه به اینکه این تحقیق نیاز به ارزیابی نقش پارکهای شهری داشت، از این رو از مطالعات پیمایشی و پرسشنامه استفاده گردیده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، کلیه مراجعین به پارکها می‌باشند. نمونه گیری به صورت تصادفی از مراجعین به پارک و بیشتر در ساعات اوج استفاده از پارکها و در روزهای مختلف هفته تکمیل شده است. داده‌های مورد نیاز در باره تعداد، مساحت، موقعیت و نقشه شهر از شهرداری اهر دریافت شده است. و آمارها بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ شهر اهر استخراج شده است. بخش اعظم کار بصورت میدانی و توزیع پرسشنامه در بین ساکنین شهر اهر صورت گرفته و با استفاده از نرم افزار SPSS به تجزیه و تحلیل نهایی

سیاسی فضای سبز می‌باشد. تصور شهرها و فضاهای سبز بطور عمومی وسیله آرامش برای عموم می‌باشد. سیاستمداران محلی از هزینه‌های اینگونه فضاها و استانداردهای بالای مدیریت بر عملکرد آنها تا قرن ۱۹ آگاه نبوده یا آمادگی مشاهده مشکلات و ارتباط با چالش‌های این نظریه و موقعیتهای اجتماعی جدید را ندارند. (Zaid Ahmad et al, 2009: p ۲۱).

۲-۷- پیشینه پژوهش

در حوزه فضای سبز و پارکها در کشورمان تحقیقات زیادی صورت گرفته است ولی با این همه هنوز مشکلات زیادی وجود دارد که نیازمند پژوهش‌های فراوانی می‌باشد. برخی از مهمترین پژوهش‌های صورت گرفته به شرح ذیل می‌باشد.

امیر فخریان و همکاران (۱۳۹۰) طی تحقیقی نقش کارکردهای اجتماعی پارکهای شهری براساس موقعیت مکانی و شرایط کلی منطقه را در مناطق یک و شش شهرداری مشهد مورد ارزیابی قرار داده اند و نتایج این تحقیق بیانگر آنست که منطقه ۱ شهرداری کلانشهر مشهد کارکردهای اجتماعی مطلوبتری نسبت به منطقه ۶ دارد.

ربانی و همکارانش (۱۳۹۰) طی تحقیقی با موضوع تبیین جامعه شناختی کارکرد پارک شهری را در پارک‌های شهر اصفهان مورد بررسی قرار داده اند. نتایج بدست آمده حاکی از آنست که بین نوع پارک و کارکرد پارک رابطه وجود دارد و بین تاهل و وکارکرد پارکها رابطه معنی داری بدست آمد اما همین براساس جنس تفاوتی نکرد و از انجایی که مدل نظری تحقیق مشتمل بر تأثیر امکانات پارکها، میزان امنیت و انسجام اجتماعی برکارکرد پارکها پنهان بود بنابراین براسا یافته‌های تحقیق معیارها و شاخص‌های برازندگی معنی دار نشده و مقدار ریشه میانگین توان دوم خطای برآورد برابر با ۰/۰۲ بدست آمده است و شاخص نیکویی برازش هیجان نشده بر ابر با ۰/۹۸ بدست آمده که حاکی از برازش مطلوب مدل است و نشان می‌دهد که کلیه عوامل بر کارکرد پارکها در یک مدل ساختاری تأثیر گذار هستند.

احمد پور و همکاران (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان مدیریت فضای سبز شهری منطقه ۹ شهرداری تهران را بررسی و به این نتیجه رسیده اند که اکثر مردم منطقه برای رفع نیازهای شان در زمینه فضای سبز، به خارج از منطقه مراجعه می‌کنند.

جدول شماره ۱. شاخصهای استفاده شده در پژوهش

متغیرهای مبلمان	متغیرهای خدمات فرهنگی	سایر متغیرها
سطل زباله	کتابخانه	امنیت
سطل زباله	نمایشگاه	سرویس بهداشتی
نیمکت	کیوسکها	زمین‌های بازی
تابوها	برگزاری مسابقات	وسایل ورزش صبحگاهی
روشنایی		نزدیکی و جابجایی
سنگ فرشها		الگوهای تجسمی
آبنما و آبشار		بوفه
		فضای سبز

آنها اقدام شده است. جامعه آماری این پژوهش براساس فرمول کوکران ۳۲۱ نفر است. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ بدست آمد. که ارقام بدست آمده برای متغیرهای مورد استفاده در پژوهش و تعداد گویه‌های هر متغیر در جدول ذیل آمده است

جدول ۳-۱: مقدار آلفا بدست آمده برای شاخص‌های تحقیق

متغیر	متغیرهای مبلمان	متغیرهای خدمات فرهنگی	سایر متغیرها
مقدار آلفا	۰/۹۰	۰/۹۲۹	۰/۷۶۱

۳-۱- معرفی اجمالی محدوده مورد مطالعه

شهرستان اهر منطقه‌ای از خطه ارسباران است که در شمال شرقی استان آذربایجان شرقی واقع شده است. و معادل ۳۰۳۷/۹۳ کیلومترمربع وسعت دارد. شهر اهر مرکز این شهرستان تقریباً ۱۲۷۶ هکتار مساحت دارد که جمعیت این شهر بر اساس آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۰ معادل ۹۲۶۰۸ نفر جمعیت دارد و با ۱۳۶۰ متر ارتفاع از سطح دریا در ۳۸ درجه و ۲۸ دقیقه عرض جغرافیایی و ۴۷ درجه و ۲ دقیقه طول جغرافیایی قرار گرفته است رودخانه کیچیک‌چای از داخل، اهرچای از جنوب و علیرضاچای و رنگول‌چای از غرب اهر می‌گذرند. از لحاظ تغییرات آب و هوایی، بیشینه دمای اهر در فصل تابستان ۳۴ درجه سانتی‌گراد بالای صفر و کمینه دمای آن در فصل زمستان ۲۷ درجه سانتی‌گراد زیر صفر است؛ همچنین میانگین بارش سالانه اهر ۳۱۰ میلی‌متر گزارش شده است. که موقعیت جغرافیایی شهر اهر در شکل شماره ۱ نشان داده شده است.

روایی پرسشنامه بعد از تهیه پرسشنامه در اختیار تعداد ۱۵ نفر از کارشناسان و اساتید حوزه شهری قرار گرفته و پس از مطالعه و اخذ نظرات آنان سوالاتی که دارای اشکال بود طبق نظرات آنان مرتفع گردید. در تحلیل نهایی به وسیله SPSS از آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار و حداقل نمره و حداکثر نمره و فراوانی‌ها و درصد فراوانی استفاده گردیده است و با بهره گیری از آزمون‌های ضریب میانگین و آزمون T فرضیه پژوهش مورد آزمون قرار گرفت ضمناً سطح معنی داری بین متغیرها بدست آمد. برای پیشبرد پژوهش حاضر در راستای اهداف و فرضیات مطرح شده، پرسشنامه طراحی شده است. برای ارزیابی وضعیت پارکها که در سه گروه وضعیت مبلمان، خدمات فرهنگی و سایر متغیرها استفاده شده است (جدول شماره ۱)

شکل شماره ۱: موقعیت جغرافیایی شهر اهر

جدول (۴-۱) مشخصات پارکهای شهر اهر

نام پارک	مساحت (مترمربع)	نام پارک	مساحت (مترمربع)
شیخ شهاب	۶۷۴۴۹ متر مربع	قاسم خان	۷۳۸۵ مترمربع
دیزلیش	۱۹۸۱۵ متر مربع	بعثت	۲۰۰۰ مترمربع
فرهنگ	۹۵۷۴ متر مربع	شمس تبریزی	۱۸۵۷ متر مربع

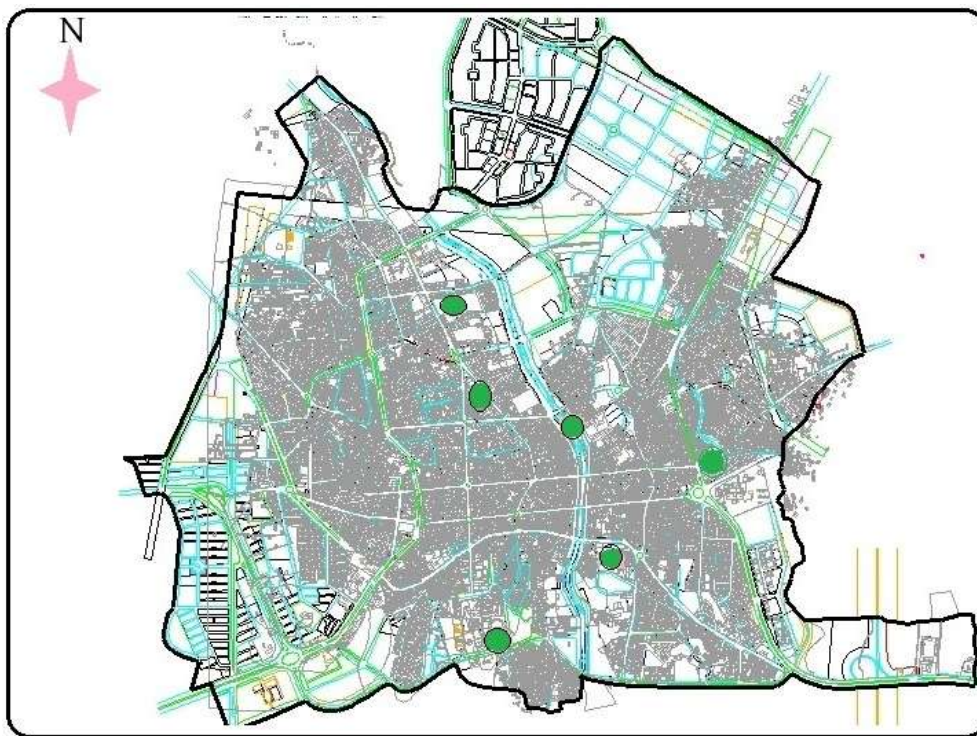
۴- تجزیه تحلیل یافته ها

۴-۱- وضعیت پراکندگی پارکها و سرانه فضای سبز در اهر

شهر اهر طی سالهای اخیر توسط دو منطقه شهرداری اداره می شود که منطقه ۱ ضلع غربی و منطقه ۲ ضلع شرقی رودخانه کیچک چای را شامل می شود که شهر را به دو قسمت تقسیم کرده است. شهر اهر در حال حاضر دارای ۶ پارک است وسعت پارکها در اهر بر اساس آمار سال ۱۳۹۲ ۱۰۸،۰۸۰ متر مربع می باشد (معاونت شهرسازی شهرداری اهر) که در جدول شماره ۱ مشخصات پارکهای شهر اهر آورده شده است.

با توجه به شکل ۲ که موقعیت جغرافیایی پارکها نشان داده شده است استنباط می شود که بیشتر پارکها در اهر نزدیک به هسته قدیمی شهر شکل گرفته اند و در طول خیابان اصلی شمال جنوب تعداد ۳ پارک بزرگ در امتداد و نزدیک هم قرار گرفته اند که یک نوع مرکزیت و

نامتعادلی برای مردم شهر بوجود می آورد که باعث تراکم و ازدحام می شود که بیشتر در مراکز شهری کاربری های تجاری و اداری و مراکز خرید و فروش مشهود است و طبق شکل مذکور در مناطقی که کاربری مسکونی مسلط است پارک مشاهده نمی شود و این درست است که برای مراکز و سایر کاربری های و قسمتهای شهری پارک نیاز است ولی اولویت اساسی در گذراندن اوقات فراغت مردم و مناطق مسکونی هستند تا هم وقت مردم هدر نرود و هم از ازدحام در مراکز شهری جلوگیری شود در اهر بیشتر پارکها نزدیک به هم و مرکز شهر شکل گرفته اند که نوعی عدم تعادل در توزیع جمعیت بوجود آورده است و جمعیتی که در سایر نقاط شهری زندگی می کنند با پارکهایی در نقاط شهری اهر احداث شده اند همخوانی ندارد و مسئولین امر بایستی در برنامه ریزی های آتی خود در احداث پارک و فضای سبز به توزیع جمعیت و نقشه پراکنش پارکهای شهر را مورد

شکل شماره ۲. پراکندگی جغرافیایی پارکها در شهر اهر

همچنین ۴۰،۵ درصد افراد مورد مطالعه دارای سطح تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم، ۲۰،۵ درصد کاردانی، ۲۵،۹ درصد لیسانس و ۱۳،۱ درصد افراد مورد مطالعه دارای سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر می‌باشد. نکته قابل توجه در این خصوص مشارکت ۲۵ درصد شهروندان دارای مدرک لیسانس می‌باشد. پاسخ دهندگان به پرسشنامه هدف از مراجعه به پارک را بدین صورت پاسخ داده اند.

جدول (۳-۴) توزیع فراوانی هدف پاسخ دهندگان از

مراجعه به پارک

درصدها	هدف از رفتن به پارک
۱۴،۳	گذران اوقات فراغت
۱۰،۴	آرامش و استراحت
۳،۷	ورزش و بازی
۱۳،۷	استفاده از هوای پاک و مطلوب
۵۷،۹	همه موارد
۱۰۰	جمع

براساس نتایج جدول فوق بیشترین درصد را همه موارد بخود اختصاص داده و بدین معنی است که به منظورهای مختلف مردم اهر به پارکها می‌روند از گذران اوقات فراغت گرفته تا آرامش و استفاده از هوای پاک که اکثرا جزو مهمترین دلایل برای رفتن به پارک می‌باشند و در بین عوامل نیز، گذران اوقات فراغت بیشترین فراوانی و رفتن به منظور ورزش و بازی کمترین درصد را بخود اختصاص داده است.

در این تحقیق برای ارزیابی وضعیت پارکها از ۱۴ متغیر و در آخر ۲ سوال پیشنهادی از شهروندان نظر خواهی شده است که در ذیل شاخص‌های کیفیت پارکها، با توجه اینکه جوابها در دو وضعیت ضعیف تا خوب، و کم تا زیاد تهیه شده است در دو جدول ارائه می‌شود.

لحاظ قرار دهند. باتوجه به مطالب عنوان شده می‌توان گفت که بیشتر پارکها نزدیک مرکز شهر و نزدیک به هم احداث شده اند و سرانه فضای سبز و پارکها بسیار ناچیز است. توازنی بین پارکها و جمعیت وجود ندارد و مکانهایی که در آن پارک احداث شده با مناطق مسکونی غالب فاصله زیادی دارد و در مناطق پرجمعیت پارک فضای سبز تدارک دیده نشده است و و غرب و شرق شهر خالی از پارک است.

۲-۴- تحلیل آماری داده‌ها

همان طور که ذکر شد، پرسش نامه‌ای برای ارزیابی نظر شهروندان و ساکنان شهر اهر در خصوص کیفیت و وضعیت پارکهای شهر اهر تهیه گردید. در جداول ذیل وضعیت جنس افراد، وضعیت سنی، وضعیت شغل و میزان تحصیلات افراد پاسخ دهنده به سؤالات پرسش نامه را نشان می‌دهد.

بر اساس نتایج تحقیق، ۶۴،۲ درصد افراد مورد مطالعه را مردان و ۳۵،۸ را زنان تشکیل می‌دهد هم چنین ۳۸،۱ درصد افراد مورد مطالعه مجرد و ۶۱،۹ درصد متاهل می‌باشند با توجه به جدول فوق ۳۲،۲ درصد افراد در رده سنی ۱۶-۲۵ سال، ۴۵ درصد در سطح سنی ۲۶-۳۵، ۹،۵ درصد در سطح سنی ۳۶-۴۵ سال، ۹،۵ درصد در سطح سنی ۴۶-۵۵ سال و ۳،۵ درصد بالای ۵۵ سال سن داشتند. با توجه به نتایج جدول ۱-۴، بیشترین گروه شرکت کننده به سنین ۱۶ تا ۳۵ که قشر جوان جامعه محسوب می‌شوند تعلق دارند و درصد بالایی از پاسخ دهندگان قشر جوان هستند که بیشتر مشتاق بهبود وضعیت توسعه شهر می‌باشند. ۳۹ درصد افراد مورد مطالعه دارای شغل آزاد، ۱۶،۵ درصد کارمند، ۷،۲ درصد خانه دار، ۲۵،۲ درصد دانشجو و ۱۲،۱ درصد افراد دارای مشاغل دیگر می‌باشند

جدول (۴-۴) توزیع فراوانی نظر پاسخگویان در خصوص درباره کیفیت پارکها (اعداد به درصد هستند)

شاخص‌ها	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
سطل زباله	۳۰،۸	۲۹،۳	۲۷،۷	۱۰،۳	۱،۹
نیمکت	۳۵،۵	۲۳،۱	۲۷،۱	۱۲،۸	۱،۶
تابلوها	۱۷،۲	۲۵،۲	۲۹،۳	۲۵،۲	۳،۱
روشنایی	۲۷،۷	۳۴،۶	۲۶،۲	۱۴	۲،۵
سنگ فرشها	۵۳،۶	۲۸،۳	۷،۵	۶،۲	۴،۴
آبنما و آبشار	۴۲	۲۸،۳	۲۴	۴	۱،۶
کتابخانه	۲۵،۲	۳۲،۴	۳۰،۵	۱۰،۹	۰،۹
نمایشگاه	۳۵،۵	۲۵،۲	۱۵،۶	۱۲،۴	۱۱،۳

جدول (۴-۴) توزیع فراوانی نظر پاسخگویان در خصوص درباره کیفیت پارکها (اعداد به درصد هستند)

شاخص ها	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیوسکها	۱۶.۵	۳۴.۳	۳۳.۳	۱۳.۷	۲.۲
برگزاری مسابقات	۳۴.۶	۳۸.۶	۲۲.۱	۴.۴	.۳
امنیت	۲۵.۵	۳۹.۳	۲۹.۶	۵	.۳
سرویس بهداشتی	۷۰.۵	۱۹.۹	۵.۹	۲.۸	.۹
زمین های بازی	۳۲.۱	۳۴.۶	۲۶.۵	۵.۹	.۹
وسایل ورزش صبحگاهی	۴۰.۳	۳۲.۲	۱۰.۲	۷.۸	۹.۵
نزدیکی و جابجایی	۳۸.۲	۲۵.۳	۲۱.۳	۷.۱	۸.۱
فضای سبز	۳۴.۲	۳۰.۳	۲۰.۲	۱۰.۱	۵.۲
وضعیت بوفه ها	۲۶.۹	۲۷.۲	۳۰.۲	۹.۲	۶.۵

کرده است و مقدار بدست آمده برای t در سطح اطمینان ۹۹ درصد بطور قابل توجهی معنادار می باشد می توان نتیجه گرفت که افراد مورد مطالعه از وضعیت موجود پارکهای شهر اهر به طور معناداری ناراضی هستند چرا که میانگین نمرات نظرات افراد پایین تر از میانگین حد متوسط (۳) می باشد با توجه به نتایج جدول شماره ۱۳ که میانگین رضایت شهروندان از کیفیت پارکها را نشان می دهد و چون میانگین رضایت پایین تر از ۳ که حد متوسط در نظر گرفته شده است می باشد بنا بر این می توان نتیجه گرفت مردم شهر اهر از کیفیت موجود پارکهای این شهر و عملکرد مدیریت فضای سبز ناراضی هستند. با توجه به نتایج جدول فوق آزمون تی تک نمونه ای و مقدار بدست آمده برای t در سطح اطمینان ۹۹ درصد بطور قابل توجهی معنادار می باشد می توان نتیجه گرفت که افراد مورد مطالعه از وضعیت پارکهای شهر اهر به طور معناداری ناراضی هستند چرا که میانگین نمرات نظرات افراد پایین تر از میانگین حد متوسط (۳) می باشد بدین ترتیب فرضیه پژوهش نیز مورد تایید قرار می گیرد.

بر اساس نتایج جدول فوق که وضعیت شاخصهای رضایتمندی پارکهای شهر اهر براساس نظرات مردم را نشان میدهد با توجه به آمار بالای ۶۰ درصدی در اکثر متغیرها که ضعیف و یا کم عنوان شده است مردم اهر از وضعیت مبلمان پارکهای شهری و همچنین خدمات فرهنگی - اجتماعی این شهر ناراضی هستند.

۳-۵- آزمون های آماری فرضیه پژوهش

فرضیه پژوهش: بنظر می رسد شهروندان شهر اهر از کیفیت پارکهای موجود ناراضی هستند. برای بررسی فرضیه تحقیق از میانگین وزنی. آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است که د جدول زیر ارائه شده است. با توجه به نتایج جدول فوق چون میانگین رضایت پایین تر از ۳ که حد متوسط در نظر گرفته شده است می باشد بنا بر این می توان نتیجه گرفت مردم شهر اهر از کیفیت موجود پارکهای این شهر ناراضی هستند. با توجه به نتایج آزمون تی تک نمونه ای متغیرهای سنجش کیفیت پارکها که میانگین وزنی نظرات افراد مورد مطالعه با میانگین ۳ (حد متوسط رضایت) مقایسه

جدول (۴-۶) میانگین وزنی رضایت شهروندان از کیفیت فضای سبز شهری (پارکها)

عنوان	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
میانگین وزنی رضایت	۳۲۱	۱.۰۰	۴.۱۳	۲.۳۸۰۳	۰.۵۸۸۵۳

منبع: نتایج پرسش نامه نگارندگان، ۱۳۹۵

جدول (۴-۷) نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت مقایسه میانگین وزنی با میانگین ۳ به عنوان متوسط ارزیابی از عوامل

سنجش کیفیت پارکهای شهر اهر

شاخص ها	مقدار	df	sig
وضعیت مبلمان	-19.226	320	.000
خدمات فرهنگی	-11.249	320	.000
سایر متغیرها	-13.053	320	.000

۵- نتیجه گیری و پیشنهادات

مردم و نتایج حاصل از آن راهکارهایی جهت بهبود کیفیت پارکهای شهر پیشنهاد اهر می‌شود:

- در طراحی پارکها نیازهای اجتماعی و فرهنگی مراجعان مورد توجه قرار گیرد
- افراد شاغل با توجه به وضعیت شغلی خود نیاز بیشتری به پارک پیدا می‌کنند بنابراین، برای این دسته امکانات متناسبی نیاز می‌باشد.
- امنیت پارکها برای خانواده‌ها و مراجعان پارک بیشتر مورد توجه قرار گیرد.
- برطرف نمودن احتیاجات تفریحی، سلامتی شهروندان براساس اصول و استانداردهای موجود
- رسیدگی به وضع عمومی پارکها از جمله سرویس بهداشتی ها، سطل‌های زباله، چمن و درختان پارکها
- توجه به زیباسازی پارکها و ایجاد چشم اندازهای طبیعی و پدیده‌های انسان ساخت جهت زیبایی منظر
- افزایش وسایل بازی برای کودکان و وسایل بازی گروهی مثل شطرنج، پینگ پنگ و... برای استفاده قشر جوان
- ارتقای نقش مردم در حفظ و توسعه فضاهای سبز شهری
- برگزاری دوره‌های آموزشی جهت ارتقاء سطح فرهنگ عمومی در استفاد از فضاهای سبز شهری که لطمات جبران ناپذیری به پارکها از طرف مردم وارد می‌شود که هزینه‌ها به جای اینکه صرف توسعه شود صرف نگهداری می‌شود.

۷- منابع و مأخذ

- اسمعیلی، اکبر. (۱۳۸۱)، بررسی و تحلیل کاربری فضای سبز (پارکهای درون شهری) از دیدگاه برنامه ریزی شهری (نمونه موردی: مناطق ۸ و ۱۰ شهرداری تبریز)، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس

- اسماعیلی ساری، عباس. لطیفی اسکویی، نگین. (۱۳۸۷)، ارزش گذاری اقتصادی تفرجگاهی پارک جنگلی عون بن علی تبریز، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره دهم، شماره چهار، ویژه نامه زمستان ۸۷

- امیر فخریان، مصطفی و همکاران (۱۳۹۰)، تحلیل نقش کارکردهای اجتماعی پارکهای شهری براساس موقعیت مکانی و شرایط کلی منطقه: مطالعه مناطق یک و شش شهرداری مشهد، فضای جغرافیایی، سال ۱۲ شماره ۴۰.

با افزایش جمعیت و توسعه و گسترش شهرنشینی، انسان‌ها به تدریج از طبیعت دور شده اند و تراکم بیش از حد جمعیت و دخالت در محیط طبیعی و ایجاد محیط‌های انسان ساخت، نیازهای زیست محیطی، جسمی و روحی انسان را بیشتر بروز داده است. برای رفع این نیازها انسان شهرنشین اقدام به ایجاد باغها و فضای سبز مصنوعی در داخل شهرها کرده است. فضاهای باز و سبز شهری نه تنها به دلیل اهمیت تفریحی شان مورد توجه اند، بلکه به دلیل نقشی که در حفظ و تعادل محیط زیست شهری و تعدیل آلودگی هوا و پرورش روحی و جسمی ساکنان شهر ایفا می‌کنند، ارزشمند هستند متأسفانه ایجاد و توسعه فضای سبز شهری همواره با مشکلات و کمبودهایی مواجه بوده است و خدمات لازم در اختیار استفاده کنندگان از پارکها قرار نمی‌گیرد و مدیران فضای سبز شهری بایستی تمرکز بیشتری روی این مسئله داشته باشند چون امروزه گذراندن اوقات فراغت و آرامش و آسایش شهروندان یکی از مسایل مهم جوامع شهری است. نتایج حاصل از انجام پرسشنامه درباره رضایت شهروندان از عملکرد مدیریت و کیفیت فضای سبز شهری (پارکها) در شهر اهر نشان می‌دهد که بیشتر استفاده کنندگان از پارک در اهر را زنان و جوانان و افراد متأهل و بیشتر با هدف گذران اوقات فراغت مراجعه می‌نمایند و بالای ۶۰ درصد پاسخ دهندگان وضعیت کیفیت چمن‌ها و تعداد درختان، میزان امنیت و آرامش، سطح بهداشت و نظافت، زیباسازی و گلکاری، آبنا و آبشار مصنوعی و مطلوبیت پارکها را ضعیف عنوان نموده اند و همچنین شهروندان تعداد پارکها نسبت به تعداد مراجعین، وسایل بازی کودکان، وسایل ورزش صبحگاهی و امکانات بازی گروهی را کم ارزیابی نموده اند درکلیه متغیرها آمارها بالای ۶۰ درصد می‌باشد. که این نشان از نارضایتی مردم از کیفیت پارکهاست و از توجه شهرداری به بهبود و گسترش فضای سبز شهری ناراضی هستند. پس با توجه به مطالب فوق خدمات و امکانات مورد نیاز در اختیار شهروندان اهری نیست. نتایج آزمون‌های آماری نشان داد که میزان رضایت ساکنان شهر اهر از وضعیت پارکها و عملکرد مدیریت فضای سبز پایین تر از متوسط (۲،۳۸ < ۵) با میانگین ۳ (ارزیابی شد همچنین نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که مقدار t بدست آمده در سطح ۹۹ درصد اطمینان بطور قابل توجهی معنادار می‌باشد. با توجه به نتایج بدست آمده بر اساس نظرات

- بهرام سلطانی، کامبیز (۱۳۸۷) مجموعه مباحث و روشهای شهرسازی، جلد دوم: محیط زیست، چاپ اول (ویرایش دوم)، مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران، تهران.
- بهرام سلطانی، کامبیز (۱۳۸۴)، مبانی معماری فضای سبز شهری، انتشارات دیت، تهران.
- بهرام سلطانی، کامبیز؛ (۱۳۶۳)، فضای سبز تهران با تأکید بر جنبه‌های زیست محیطی، دفتر تحقیقات زیست محیطی سازمان حفاظت محیط زیست.
- بهرام سلطانی، کامبیز (۱۳۷۴)، روش محاسبه سرانه فضای سبز شهری، مجله آبادی، شماره ۱۷، سال پنجم.
- پوراحمد، احمد. اکبر پور سراسکانرود، محمد و ستوده، سمانه، (۱۳۸۸)، مدیریت فضای سبز شهری منطقه ۹ شهرداری تهران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۹.
- تقوایی، مسعود. مرادی، گلشن. صفرآبادی، اعظم (۱۳۸۹)، بررسی و ارزیابی وضعیت پارکهای شهر اصفهان بر اساس معیارها و ضوابط موجود برای دسترسی معلولان و جانبازان، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، شماره پیاپی ۳۸، شماره ۲.
- تیموری، راضیه. روستایی، شهریور. زمانی، اکبر. احدنژاد، محسن. (۱۳۸۹)، ارزیابی تناسب فضایی و مکانی پارکهای شهری با استفاده از جی‌ای اس (مطالعه موردی: پارکهای محله‌ای منطقه ۲ شهرداری تبریز)، مجله فضای جغرافیایی، سال دهم، شماره ۳۰.
- خاکپور، براتعلی. رفیعی، هادی. صالحی فرد، محمد. توانگر، معصومه. (۱۳۸۹)، بررسی عملکرد مدیریت شهری در گسترش فضاهای سبز عمومی با استفاده از روش تاپسیس، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۱۴.
- جهاد دانشگاهی مشهد (۱۳۸۶) طرح پژوهشی بررسی اثرات اقتصادی-اجتماعی گسترش فضاهای سبز شهری و تاثیر آن بر مدیریت شهری، گزارش نهایی، کارفرما: شهرداری مشهد.
- دهقانی، سلمان. (۱۳۹۰)، تحلیل و پراکندگی و مکان یابی بهینه فضای سبز شهری با استفاده از جی‌ای اس، مطالعه موردی شهر مهر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید چمران اهواز
- ربانی، رسول و همکاران (۱۳۹۰). تبیین جامعه شناختی کارکرد پارکهای شهری (مطالعه موردی پارکهای شهر اصفهان)، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال سوم، شماره دهم
- سعیدنیا، احمد (۱۳۸۳) کتاب سبز راهنمای شهرداریها، جلد نهم: فضاهای سبز شهری، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، نسخه الکترونیکی منتشره در کتابخانه دیجیتالی شهرداریها و دهیاریهای کشور.
- سعیدنیا، احمد (۱۳۸۳) کتاب سبز راهنمای شهرداریها، جلد دهم: فضاهای فرهنگی ورزشی و تفریحی، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، نسخه الکترونیکی منتشره در کتابخانه دیجیتالی شهرداریها و دهیاریهای کشور.
- شریفی حمید، (فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۷)، آموزش کلید توسعه فضای سبز، ماهنامه سرزمین سبز، شماره ۵۹.
- صالحی فرد، محمد. خاکپور، براتعلی. رفیعی، هادی. توانگر، معصومه. (۱۳۸۹)، تحلیلی بر ابعاد اجتماعی فضاهای سبز شهری با تأکید بر دیدگاه شهروندان (مطالعه کلانشهر مشهد)، مجله فضای جغرافیایی، سال دهم، شماره ۲۹، صص ۲۷-۱.
- قربانی، رسول. تیموری، راضیه (۱۳۸۹)، تحلیلی بر نقش پارکهای شهری در ارتقای کیفیت زندگی با استفاده از الگوی Seeking-Escaping مورد مطالعه: پارکهای شهر تبریز، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۲، صص ۶۲-۴۷.
- مجنونیان، هنریک. (۱۳۷۴)، مباحثی پیرامون پارکها و فضای سبز در تفرجگاهها، تهران، سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران
- محمدی، جمال. رخشانی نسب، حمید (۱۳۸۹)، تحلیل رفتاری عوامل کمی و کیفی مؤثر بر جذب شهروندان به پارکهای شهری در اصفهان، فضای جغرافیایی، شماره ۳۴، صص ۴۸-۲۸.
- مهندسین مشاور باغ شهر بنا، معماری و شهرسازی، ۱۳۸۲، طرح تفصیلی شهر اهر (جلد اول)، شهرداری اهر
- مهندسین مشاور عمران سرزمین. (۱۳۸۹)، ضوابط طراحی فضاهای سبز شهری، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور. دفتر نظام فنی اجرایی
- معاونت شهرسازی شهرداری اهر (۱۳۹۰).
- مهندسین مشاور پارس جویاب (۱۳۸۴). خلاصه گزارش مطالعاتی مرحله اول و دوم طرح ابیاری و ابرسانی فضای سبز شاهین شهر. سازمان

- Rossman, B.B., Ulehla, Z.J., 1977. Psychological reward values associated with wilderness use. *Environ. Behav.* 9 (1), pp41–65.
- Sorre, M. (1943). *Les fondements biologiques de la géographie humaine*. Les fondements biologiques de la géographie humaine, Colin, Paris, p 435.
- Sukopp, H., and Werner, P. (1982). *Nature in cities*, Council of Europe, Strasbourg, France.
- شهرداری‌های کشور، مرکز پژوهش‌های روستایی. وزارت کشور
- هاشمی، سیدابراهیم. کافی، محسن. هاشمی، سیدمحمود. خان سفید، مهدی. (۱۳۸۸)، تجزیه و تحلیل روند تغییرات فضای سبز شهری: مطالعه موردی منطقه دو تهران، علوم محیطی، سال ششم، شماره سوم.
- وارثی، حمیدرضا. محمدی، جمال. شاهینودی، احمد. (۱۳۸۷)، مکان یابی فضاهای سبز شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه شهر خرم آباد)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره دهم، صص ۱۰۲-۸۳.
- Bishop, I.D., Ye, W.S., Karadaglis, C., 2001. Experiential approach to perception response in virtual worlds. *Landsc. Plan.* 54, pp115–123.
- Balram shivanand, dragicevic suzana, 2005, attitude toward urban green space: integrating questionnaire survey and collaborative GIS techniques to improve attitude measurement, landscape and urban planning.
- bernatzky, A. (1996) Climatic influences of green and city planning.
- C.Germann-Chiari.k, See land/Forest Policy and Economics, (2004), pp 3-13.
- Gobster, P.H., 2001. Visions of nature; conflict and compatibility in urban park restoration *Landsc. Urban Plan.* 56, pp 35–51.
- Nikolopoulou, M., and Steemers, K. (2003). “Thermal comfort and psychological adaptation as a guide for designing urban spaces.” *Energy Build.*, 35 (1), pp 95–101.
- Kursten, E., (1993). Landscape ecology of urban forest corridors. *Proceedings of the Sixth National Urban Forestry Conference*. American Forests, Washington, DC, pp. 242–243.
- Hartig , T , et al (2003), Tracking restoration in natural and urban field setting, *journal of Environmental Psychology*.
- Moll, G., Mahon, J., Mallet, L., (1995). Urban ecological analysis: a new public policy tool. *Urban Ecology* 1.
- Nikolopoulou, M., and Steemers, K. (2003). “Thermal comfort and psychological adaptation as a guide for designing urban spaces.” *Energy Build.* 35 (1), pp 95–101.
- Oguz, D., Cakci, I. (2010). Changes in leisure and recreational preferences: A case study of ANKARA, *Journal of Scientific Research and Essays*, 5 (8). pp. 721. 729.